

VLTAVA

ČISTIČKA

JIŽNÍ BRÁNA

PŮVODNÍ NÁHON
NA MLÝN

EKO-ATELIÉR

ZOO

7

6

5

4

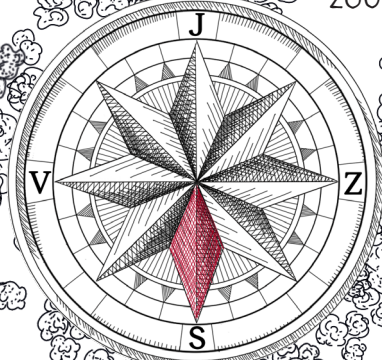
3

1

2

ZÁMEK
TŘOJÁ

HLAVNÍ BRÁNA



OD ZÁMKU K ŘECE

edukační listy
pro 2. stupeň

zaměřené na zámek
a zahradu, jejich
historii a umění

SOUČASNÝ HLAVNÍ
VSTUP DO AREÁLU
ZÁMKU

Vybarvuj, popisuj, dokresluj
mapku podle vlastních postřehů!
VINICE SV. KLÁRY

PRAHA
PRAHA
PRAHA

IPR
PRAHA

G HMP

TROJSKÁ
LÁVKA

PROTIPOVODNOVÁ
ZÁBRANA

Od zámku k řece
Tyto listy vznikly
ve spolupráci
Edukačního oddělení
Galerie hlavního města
Prahy a Institutu
plánování a rozvoje
hlavního města Prahy.

Autorský tým:
Markéta Slachová Goldová
Veronika Stojanová

Ilustrace a grafická sazba:
Veronika Stojanová

ghmp.cz
iprpaha.cz

2024

PLÁNEK CESTY
DO STŘEDU
LABYRINTU

Aby se obě poloviny
plánky labyrintu
daly správně spojit,
přelož stránku
podle vyznačených
teček uprostřed.

LABYRINT

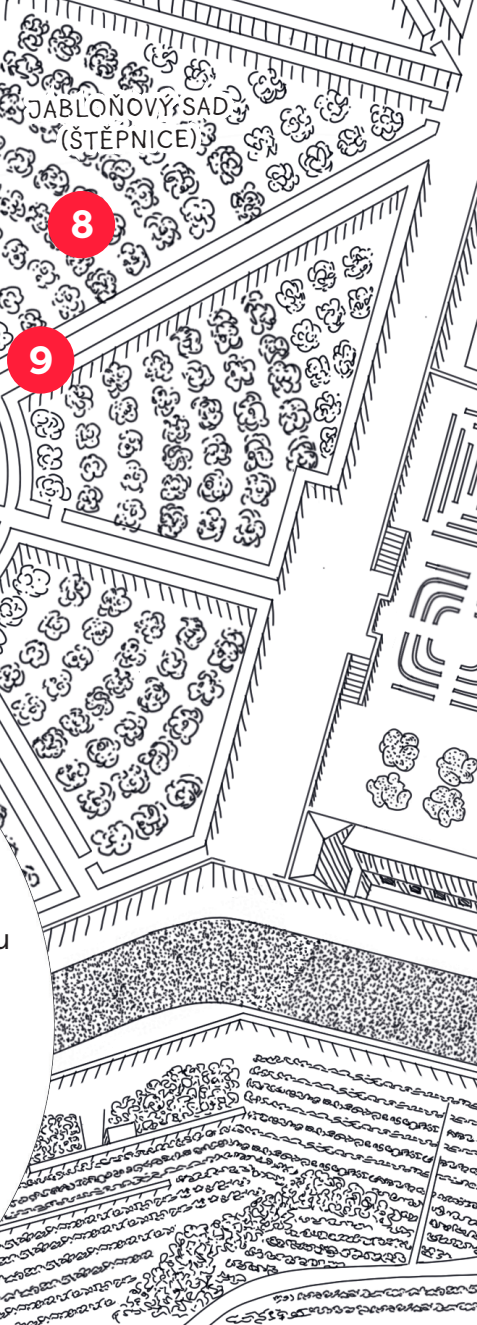
Zde vidíš
polovinu plánku
labyrintu. Ukazuje Ti
část trasy, po které
se dostaneš správně
do jeho středu. Druhou
polovinu najdeš
v edukačních listech
Od řeky k zámku,
zaměřených na okolí
zámku a řeky.

Ve středu labyrintu
na Tebe čeká
překvapení!

8

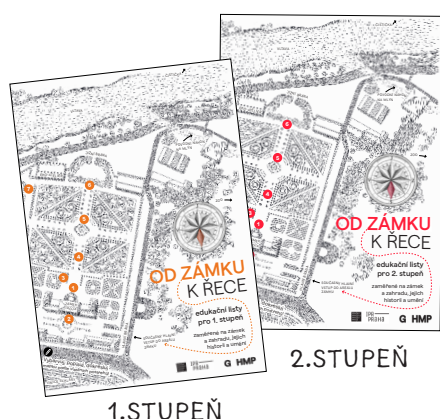
9

10



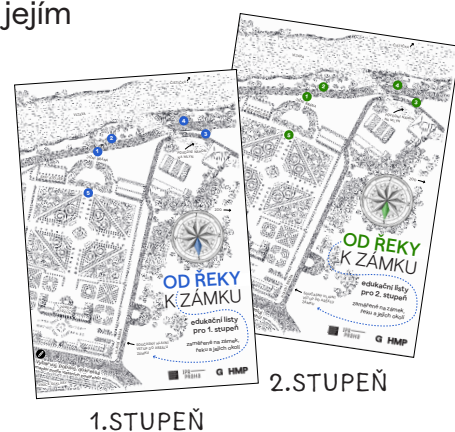
Vítej v zahradách Zámku Troja!

Tyto edukační listy Tě zábavnou formou provedou celou zahradou a jejím blízkým okolím. K dispozici máš dva druhy edukačních listů:



První jsou zaměřeny na zámek a zahradu, jejich historii a umění - *Od zámku k řece*.

Druhé listy jsou zase zaměřeny na místo, kde zámek stojí a jeho blízké okolí, ale také na ekologii a environment - *Od řeky k zámku*.



Proč a kdy vznikl Zámek Troja?

Jedná se o barokní zahradu a stavbu, kterou nechal v době vlády Habsburků, tedy v letech 1679–1695, vystavět šlechtic Václav Vojtěch ze Šternberka, a to podle návrhu slavného architekta Jeana Battisty Matheye. Podoba zámku, který původně sloužil jako letohrádek, byla inspirována barokními italskými vilami, které šlechtic viděl v okolí Říma během své kavalírské cesty Evropou. V celém zámku a zahradě se mnohokrát objevuje rodový znak Šternberků – osmicípá hvězda (malířská, sochařská a architektonická výzdoba). Osmička se pak opakuje v různých zahradních schématech. Zámecký areál je přístupný několika vchody. Současná hlavní brána, která je poblíž Zoologické zahrady hlavního města Prahy, bývala původně zadní bránou. Původní hlavní vjezd a vchod do zahrady byl na jižní straně, tedy poblíž od řeky Vltavy, v hlavní ose zámku.



Víš, co je baroko?

Baroko je umělecko–kulturní sloh, který se používal v Evropě v 17. a 18. století. Vznikl v Itálii a rozšířil se po celé Evropě a v jejích koloniích. Charakteristickými znaky baroka jsou dynamika – snaha o vyjádření pohybu, emotivnost až citová vypjatost, bohatost tvarů i zdobnost a velkolepost. Vyznačuje se oblými liniemi – křivkami, oblouky a ovály. Zámek Troja byl vystavěn ve stylu klasicizujícího baroka, pro které je typická návaznost na umění renesance, symetrii a směřování přímek.



Vybarvi erb



Bohové z Olympu na schodišti

Prohlédni si monumentální barokní sochařské schodiště (datováno rokem 1685), které sloužilo v době baroka i jako kašna. Nazývá se Tartar, podle mohutné propasti v podsvětí, do které byli svrženi Giganti/Titáni po jejich porážce antickými olympskými bohy. Tato antická báje se stala paralelou k výhře Habsburků nad tureckou armádou v bitvě u Vídně.



Jednotlivé antické bohy si pozorně prohlédni. Najdeš zde i **busty**, které symbolizují 4 denní doby, 4 světadíly a 4 živly. Všude kolem najdeš osmicípé hvězdy, symbol rodu Šternberků.



Na plánu schodiště nejsou vyznačené všechny sochy. Koho nebo co jaká socha ztvárňuje, poznáme podle **atributu**.



Doplň do plánu chybějící jména bohů podle legendy. Doplň správně i 4 světadíly – Evropa, Amerika, Afrika, Asie.

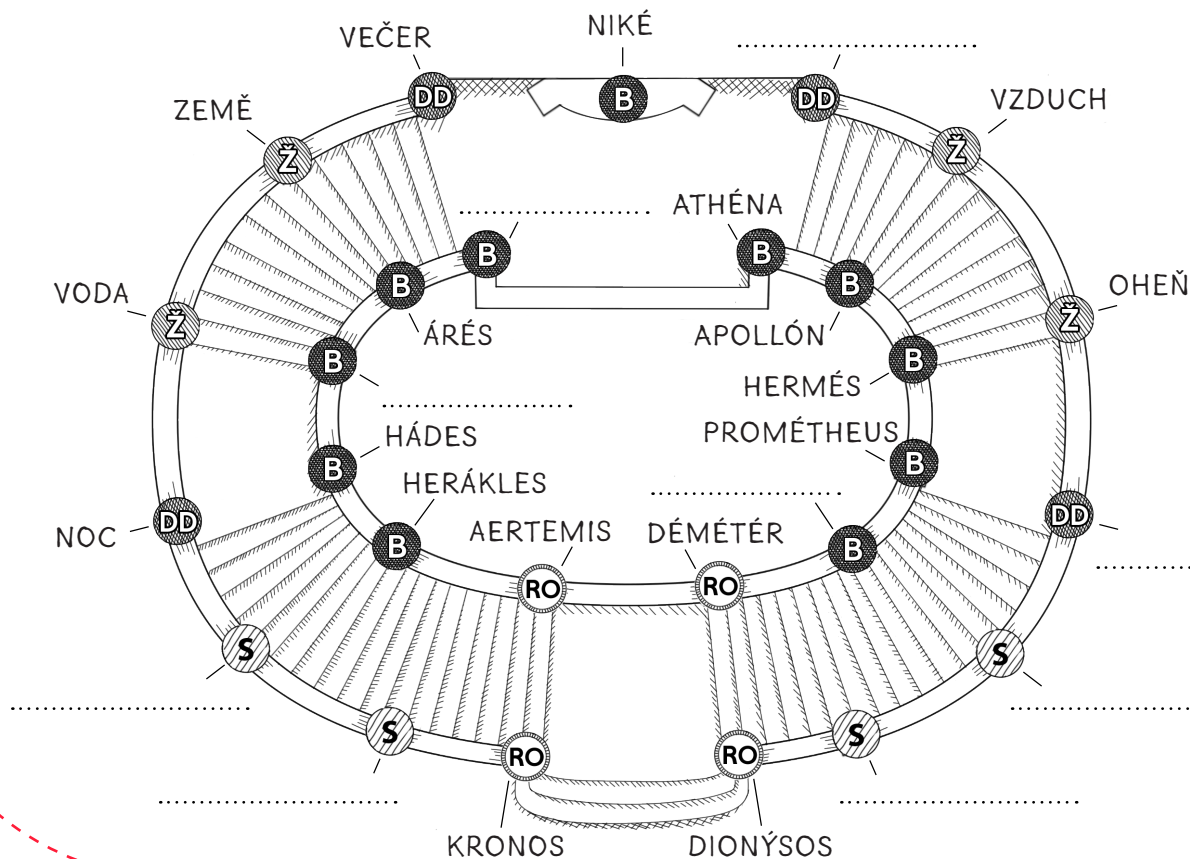
POSTAVY ŘECKÝCH/ŘÍMSKÝCH BOHŮ

Ve starověkém Řecku a později v Římě lidé věřili, že světu vládnou bohové. Měli lidskou podobu a každý z nich také nějaké nadpřirozené schopnosti:

- Zeus / Jupiter – vládce všech bohů
- Árés / Mars – bůh války
- Poseidón / Neptun – bůh vod a moří
- Hádes / Pluto - bůh podsvětí
- Héraklés / Herkules – bůh síly, píle a vytrvalosti
- Artemis / Diana – bohyně lovu a Měsíce
- Kronos / Saturn – bůh času
- Athéna / Minerva – bohyně moudrosti
- Apollón / Apollón – bůh Slunce
- Hermés / Merkur – bůh pastvin, stád a přírody
- Héfaistos / Vulkán – bůh ohně a kovářství
- Démétér / Ceres – bohyně plodnosti země a rolnictví
- Dionýsos / Bakchus - bůh vína a radosti
- Niké / Victoria – bohyně vítězství



V plánu nejsou vyznačené ani všechny denní doby. Doplň, které chybí. Pomůže Ti kompas na titulní straně edukačních listů.



Antičtí bohové
 Denní doby
 Roční období
 Světadíly
 Živly



Z horní části schodiště můžeš dobře vidět na hlavní cestu zahrady Zámku Troja. Jedná se o hlavní osu architektury zámku, od které se odvíjí i celkové členění zahrady. Její poloha není dána náhodně. Podívej se do dálky směrem, kterým vede. Co tam vidíš? Doplň do mapky.

Kompas na mapce ukazuje, jak jsou zámek a zahrada orientované podle světových stran. Doplň, na které světové strany jsou orientované následující části zámeckého areálu:

Zámek –

Hlavní vstupní brána v období baroka –

Současná hlavní brána –

Labyrint –



Práce na zámku

Zde jsi poblíž současného hlavního vstupu do zámku, dřív to však bývala část zámku, určená pro jeho provoz a vedlejší zázemí.



Postav se zády k zámku, na levé straně uvidíš podlouhlou budovu. K čemu byla určena můžeš poznat podle prvku nad jejími dveřmi.

Na pravé straně pak vidíš zrcadlově totožnou budovu, která sloužila jako kočárovna a jako kuchyně. Provoz měli skvěle promyšlený, podzemní chodbou se jídlo nosilo přímo do zámku. Sklep sloužil jako lednice, na uchovávání potravin a vína z jejich vlastní vinice, jejíž část můžete ještě dnes vidět na protějším kopci.

Uprostřed mezi budovami je schodiště se zadní brankou, od které vedla cesta ke kapli sv. Kláry, kterou vidíš nad vinicí.

Doplň do mapky získané informace.



Rodové erby

Najdeš dva erby vytesané do kamene pískovcového **portálu**? Jsou to rodové znaky majitele Václava Vojtěcha ze Šternberka a jeho manželky Kláry Bernardiny z Matzanu. Co je na nich vyobrazeno, a který komu patří?

Vlevo:

Vpravo:

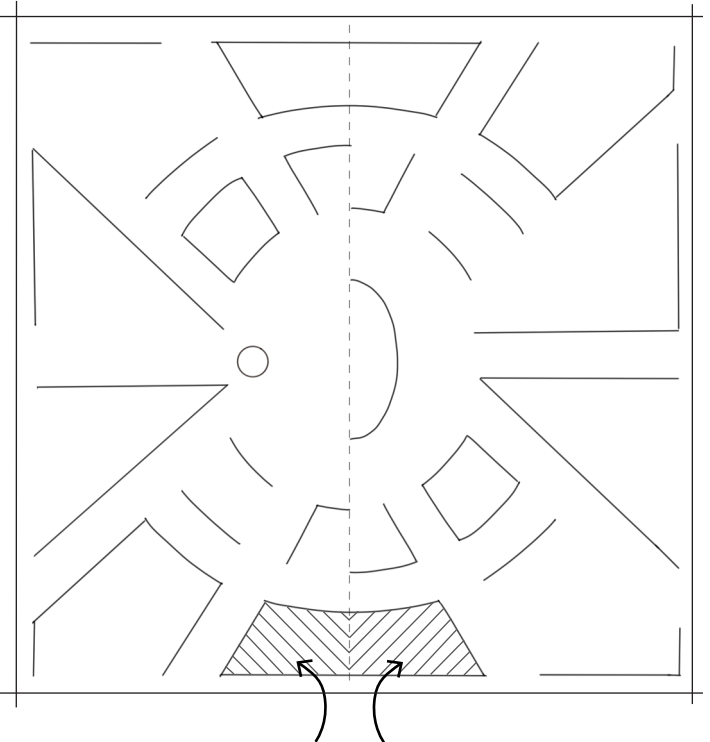


Okrasná zahrada

Právě stojíš na vyvýšené terase. Už v baroku tento zvýšený prostor vytvořili z důvodu ochrany před povodněmi. Je odtud výborný výhled na podobu barokní zahrady francouzského typu – vše je symetricky členěné a vytváří až geometrické obrazce.



Dokresli návrh barokní zahrady. Uprostřed je linie, která ji dělí osově souměrně. Co je tedy vlevo, musí být zrcadlově vpravo. Doplň linie tak, aby byly osově souměrné. Poté dokonči návrh podle sebe, ale nezapomeň se držet symetrie!



OSOVÁ SOUMĚRNOST



Vázy

Zídky kolem jsou osazeny dekorativními vázami z keramické hlíny (**terakoty**). Prozkoumej je, každá z nich je unikátní a jedinečná. Napiš, co na vázách můžeš najít.

.....

.....

.....

.....

4



Všemi smysly

Zamysli se, co vše působí v zahradě na tvoje smysly. Nejprve se rozhlédni, potom zavři oči a zaposlouchej se do zvuků kolem, vdechni vůně...



Napiš k obrázkům smyslů, co díky nim můžeš v zahradě vnímat.



.....
.....
.....

ZPĚV PTÁKŮ

.....
.....
.....



.....
.....
.....

.....
.....
.....



JABLKO ZE SADU



.....
.....
.....

5



Neptunova kašna

Zámek a zahrady nebyly vždy udržované jako dnes. Byla doba, kdy toto místo bylo zpustlé a poničené. Některé prvky se tak do dnešní doby nedochovaly. To se stalo i s Neptunovou kašnou. Proto ji tu dnes vidíš bez Neptuna, který kdysi byl v jejím středu.



Prohlédni si bytosti, které tu zůstaly. Nakresli, jak by podle tebe mohl Neptun (vládce moří a vod) vypadat. Nezapomeň použít jeho **atribut**, který jsi už v listech mohl/a vidět.



Voda v zahradě

Voda byla důležitou součástí zahrad, a to nejen pro svou okrasnou funkci, ale také praktickou. Byla přiváděna podzemním potrubním systémem přímo z řeky. Vyznač vlnovkami nebo vybarvi do mapky zahrady všechny vodní prvky, které jsi doposud viděl/a. Hned poblíž kašny jsou studánky od Václava Ciglera – současné umělecké dílo. Nezapomeň také na ty, které jsi už viděl/a v horní části areálu.

6



Jižní brána

Zde bývala dříve hlavní brána, hlavní vjezd do zámku. Všimni si, že jsme poblíž řeky Vltavy. Přes ni připlouvali hosté na lodkách směrem od Stromovky, která bývala místem šlechtických lovů a honů. Kolem zámku v době baroka byla divoká příroda, pole a pastviny. Narozdíl od současnosti, kdy tu najdeme Zoologickou a Botanickou zahradu a obytnou zástavbu.



Z místa, kde stojíš, tak vidíš dvě zrcadlově podobné budovy po stranách. První z nich je oranžerie – místo, kam se v zimě před mrazem schovávaly exotické rostliny (např. citrusy). Druhý dům sloužil pro trvalé ubytování zahradníka.

Napiš do mapky, co je v budovách dnes a jak se využívaly v minulosti.

7



Barokní slavnosti

V baroku se šlechtici rádi bavili. V zahradách se tak konaly různé slavnosti, koncerty nebo divadelní představení. A teď zde právě vidíš prostor podia, kde se to mohlo odehrávat. Pusť si pomocí QR kódu nahrávku barokní hudby a zkus si představit atmosféru takové barokní slavnosti. Můžeš si i zatančit.



8



Jabloňový sad

V době baroka měli rádi symboliku a šifry. Podívej se na plánec štěpnice (Jabloňového sadu). Do jeho půdorysu je zašifrovaný tvar osmicípé hvězdy.



Vidíš, co hvězdu tvoří?

a. stromy **b.** cesty **c.** labyrint

Osmička se opakuje v zahradě několikrát, jak už jsi viděl/a dříve. I teď stojíš v jedné z osmi částí sadu. Dohromady je ve všech osmi cípech 365 jablek, jako je dní v roce – další symbolika!



V zahradě žije mnoho druhů zvířat, hmyzu a rostlin. Dej si zde pozor na včely, mají zde své úly. Zaposlouchej se do zvuků zahrady a napiš, co slyšíš.

.....

.....

.....

9



Labyrint

V zahradě Zámku Troja najdeš obrovský labyrint. Odkazuje ke známé pověsti z řecké Kréty a příběhu hrdiny Thésea.

PŘÍBĚH THÉSEA A MINOTAURA

THÉSEUS SE DOBROVOLNĚ VYDAL DO LABYRINTU, ABY ZABIL VRAŽEDNÉHO MINOTAURA – BESTII S LIDSKÝM TĚLEM A BÝČÍ HLAVOU. VĚDĚL ALE, ŽE NENÍ JEDNODUCHÉ SE Z NĚJ DOSTAT VEN. A TAK HNED PŘI VSTUPU DO LABYRINTU ZAČAL THÉSEUS ODMOTÁVAT KLUBKO, KTERÉ DOSTAL OD ARIADNY. POTÉ, CO NAŠEL MINOTAURA A PO TĚŽKÉM BOJI NAD NÍM ZVÍTĚZIL, MOHL SE PODLE ODMOTANÉ PŘÍZE ZASE VRÁTIT SNADNO ZPĚT.

V období baroka byla antická mytologie velmi oblíbená. Projít labyrintem správně však není jen tak. Najdeš v něm bazénky, které bývaly dříve napuštěné vodou a nešlo jimi projít. Představ si, že je v nich horká láva a Ty musíš do středu labyrintu dojít tou správnou a bezpečnou cestou. Když spojíš dvě poloviny plánek na konci obou edukačních listů, objevíš cestu do středu labyrintu. Ale můžeš se o to pokusit i bez této nápovědy.



Cíl!

Jestli se Ti podařilo dojít až do středu labyrintu, tak jsi v cíli naší procházky! Posledním tvým úkolem je najít QR kód, který se nachází někde poblíže stromu (lísky) uprostřed labyrintu. Ten Ti ukáže něco, co z našeho lidského pohledu jen tak vidět nedokážeme...



Slovníček

- **Akanty** jsou listy akantu, používané v rostlinném ornamentu, který tvarově vychází ze stylizované podoby listů či celé rostliny, latinsky řečeno *Akanthus mobilis* (Paznehtník měkký) nebo *Akanthus spinosus* (Paznehtník ostnitý). Tento ornament se objevuje od 5. století př. n. l. jako charakteristický znak hlavice sloupu korintského řádu.
- **Atribut** je rozlišovací znak významné osoby. Každé antické božstvo nebo křesťanský světec má svůj atribut, který připomíná nějakou významnou událost v jejich životě nebo také často souvisí s jejich zaměřením. Může to být předmět (např. kniha, trojzubec...) nebo zvíře (např. lev, drak) nebo lidská postava (např. žebrák). Atribut nám tak pomáhá postavy bohů a světců rozpoznat.
- **Busta** je sochařské ztvárnění hrudníku, ramen a hlavy, umístěné na menším podstavci
- **Fasáda** (z francouzského *face* – tvář, líc) domu tvoří „kabát“ nebo plášť stavby. Jedná se o vnější stěnu budovy. Fasáda bývá prolomena okny a vchody a členěna různými architektonickými prvky.
- **Letohrádek** je samostatně stojící obytný dům, vybudovaný v zahradě, parku či v přírodě, který slouží zejména pro letní ubytování (v minulosti letní sídlo šlechty) ale případně i na trvalé bydlení (nejčastěji jedné rodiny). Stávají zejména v tichém ústraní a blízko lesů, aby poskytlo svým obyvatelům co nejvíce klidu a zdůraznilo rozdíl mezi ruchem města a klidnou atmosférou svého okolí.
- **Voluta** (latinsky *volutus* – svinutý) je spirálovitý motiv, často používaný ve výzdobě architektury a soch.
- **Pilastr** je architektonický prvek, který připomíná sloup. Je však plochý, vystupující ze stěny a má pouze dekorativní účel.
- **Portál** (latinsky *porta* = brána) je architektonicky a sochařsky zdobený vstup do budovy.
- **Prospekt** (latinsky *prospectus* = pohled, výhled) je barokní prostorový iluzionismus, zdobená stěna, která zakončuje průhled zahradou.
- **Sloh** (styl) znamená původně charakteristický rukopis, později specifický charakter výtvarných děl a uměleckých předmětů. Styl může charakterizovat umění určité doby (gotický, barokní styl nebo sloh), určitého prostředí (rustikální styl), určitého umělce (jeho „rukopis“) nebo vůbec určitého člověka
- **Terakota** (latinsky *terra cotta* – pálená hlína) je druh původně rezné tj. neglazované keramiky vysokého žáru – kameniny. Od starověku je využívána k výrobě uměleckořemeslných, dekoračních i užitkových předmětů.



AKANT



VOLUTA